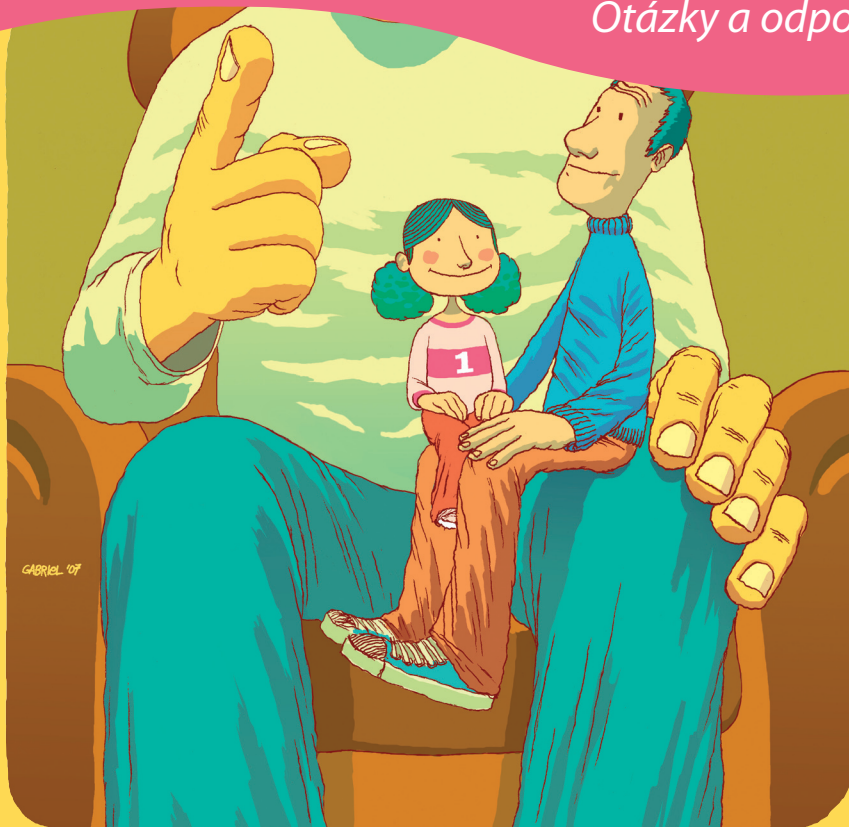

Zákaz telesných trestov detí

Otázky a odpovede

Zákaz telesných trestov detí

Otázky a odpovede

Budovanie Európy pre deti a s deťmi

www.coe.int/children

Obsah

Anglické vydanie

Abolishing corporal punishment of children

Questions and answers

ISBN 978-92-871-6310-3

Francúzske vydanie

L'abolition des châtiments corporels des enfants

Questions et réponses

ISBN 978-92-871-6309-7

Oficiálne texty sú v angličtine a francúzštine.

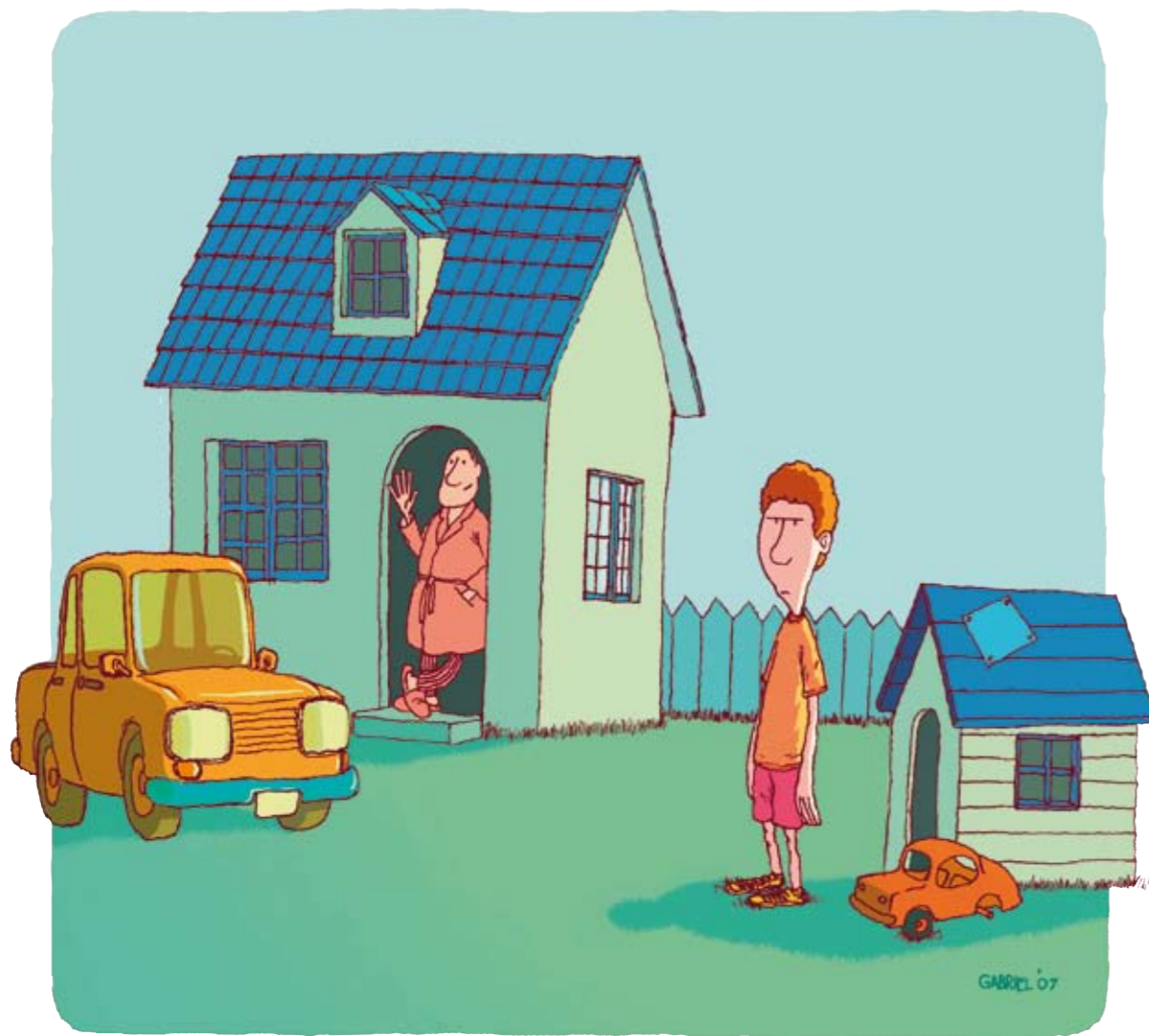
Táto brožúra bola vytlačená s veľkorysou podporou fínskej vlády.

Dizajn obálky: Graphic Design Studio of the Council of Europe
Ilustroval Gabriel Pagonis/© Council of Europe

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

© Council of Europe June 2008

	Úvod	5
	1. Čo sú telesné tresty detí?	7
	2. Prečo by sa telesné tresty detí mali zakázať?	9
	3. Ako dosiahnuť zákaz telesných trestov?	19
	4. Otázky, odpovede a vyvrátené tvrdenia	31
	Poznámky k textu	41
	Ďalšie informácie	43

Deti nie sú mini osoby s mini ľudskými právami.

Podobne, ako keď v minulosti Rada Európy viedla systematickú kampaň s cieľom zbaviť Európu trestu smrti, dnes pracuje na naplnení svojej vízie kontinentu bez telesných trestov. Biť ľudí je zlé ... deti sú tiež ľudia.

Deti majú rovnaké právo na rešpektovanie ich ľudskej dôstojnosti a fyzickej integrity a na rovnakú ochranu v rámci zákona ako dospelí. Medzinárodné a regionálne právne dokumenty z oblasti ľudských práv ustanovujú povinnosť všetkých 47 členských štátov Rady Európy bezodkladne zmeniť svoj právny poriadok a prijať vzdelávacie a iné opatrenia s cieľom zakázať a odstrániť všetky telesné tresty detí, vrátane trestov v kruhu rodiny.

Od roku 2006 tento cieľ už nie je len regionálny – stal sa globálny. Podľa správy o štúdiu generálneho tajomníka OSN *Violence against Children* (Násilie na deťoch), predloženej Valnému zhromaždeniu OSN, sa ako cieľový termín na všeobecný zákaz telesných trestov stanovil rok 2009. Európa si v tomto smere počiná úspešne – do októbra 2007 telesné tresty zakázala viac ako tretina členských štátov a najmenej osem ďalších krajín sa zaviazalo na všestrannú reformu.

1. Čo sú telesné tresty detí?

Bitie dospelých sa nazýva napadnutie.
Bitie zvierat sa nazýva krutosť.
Bitie detí „je pre ich dobro“.

Podľa jednej z možných definícií je telesným trestom každá akcia na potrestanie dieťaťa, ktorá by sa považovala za nezákonné napadnutie, keby bola namierená proti dospelšej osobe. Dospelí dokážu veľmi tvorivo vymýšľať špeciálne výrazy, aby zmiernili svoj nepríjemný pocit z udierania dieťaťa – capnúť, plesnúť, *donner des fessées*, *picchiare*, *dar un azote*. Ale pre dieťa to všetko znamená len jedno – násilie.

Výbor pre práva dieťaťa, orgán monitorujúci plnenie Dohovoru OSN o právach dieťaťa, zdôrazňuje, že ochrana ľudských práv si vyžaduje zákaz všetkých telesných trestov vrátane tých najmiernejších a zákaz každého iného krutého alebo ponižujúceho trestania. Vo svojom všeobecnom komentári (autoritatívnom výklade povinností štátov vyplývajúcich z Dohovoru o právach dieťaťa), ktorý výbor vydal v roku 2006, definuje telesný alebo fyzický trest ako:

akýkoľvek trest, pri ktorom sa používa fyzická sila s úmyslom spôsobiť hoci len miernu bolesť alebo nepohodlie. Vo väčšine prípadov ide o udretie („capnutie“, „plesnutie“, „buchnutie“) detí rukou alebo iným prostriedkom – bičom, palicou, opaskom, topánkou, varechou atď. Patrí sem však napr. aj kopanie, trasenie alebo strkanie detí, škrabanie, štipkanie, hryzenie, ťahanie za vlasy alebo za uši, nútenie, aby zaujali nepohodlnú polohu, pálenie, obarenie alebo nútené požitie (napr. deťom sa vymývajú ústa mydlom alebo ich nútia prehltnúť štiplavé korenie). Podľa názoru výboru sú všetky telesné tresty bez výnimky ponižujúce. Okrem toho existujú aj iné, netelesné formy trestov, ktoré sú takisto kruté a ponižujúce, a ktoré sú preto v rozpore s dohovorom. Patrí sem napr. trestanie, ktorého cieľom je dieťa znevážiť, ponižiť, pokoriť, postaviť do pozície obetného baránka, ohroziť, zastrašiť alebo zosmiešniť.¹

2. Prečo by sa telesné tresty detí mali zakázať?

Ľudské práva sa nekončia na prahu vášho domu.

Existuje celý rad presvedčivých dôvodov na zákaz telesných trestov detí. Telesné tresty:

- ▶ porušujú práva detí na rešpektovanie ich fyzickej integrity, ľudskej dôstojnosti a rovnakej ochrany v rámci práva. V mnohých prípadoch môžu telesné tresty ohroziť právo detí na vzdelanie, rozvoj, zdravie a dokonca aj ich právo na život;
- ▶ môžu deťom spôsobiť vážnu fyzickú aj psychickú ujmu;
- ▶ učia deti, že násilie je prijateľnou a primeranou stratégiou na riešenie konfliktov alebo na dosiahnutie toho, aby ostatní robili to, čo od nich chcú;
- ▶ nie sú účinným prostriedkom na zabezpečenie disciplíny. Existujú pozitívne spôsoby učenia, prevýchovy a zabezpečenia disciplíny detí, ktoré sú z hľadiska vývoja detí vhodnejšie, a ktoré prispievajú k budovaniu vzťahov založených na dôvere a vzájomnom rešpekte;
- ▶ v prípade, že ich právny poriadok povoľuje, sťažujú zabezpečenie ochrany detí – použitie istých foriem alebo istej miery násillia na deťoch sa totiž považuje za prípustné.

Rada Európy je založená na zásadách rešpektovania právneho štátu a dodržiavania ľudských práv a základných slobôd. Pri ratifikácii Európskeho dohovoru o ľudských právach a Európskej sociálnej charty alebo revidovanej Európskej sociálnej charty členské štáty prijímajú záväznú povinnosť rešpektovať ľudské práva všetkých ľudí patriacich pod ich právomoc – vrátane všetkých detí. V posledných dvoch desaťročiach inštitúcie Rady Európy čoraz dôraznejšie vystupujú proti telesnému trestaniu detí.

Výbor ministrov Rady Európy odsúdil telesné tresty a navrhol ich zákaz vo viacerých odporúčaniach prijímaných od roku 1985: v odporúčaniach

o násilí v rodine (1985), o sociálnych opatreniach súvisiacich s násilím v rodine (1990), o zdravotno-sociálnych aspektoch zneužívania detí (1993) a o politike na podporu pozitívneho rodičovstva (2006).

V roku 2004 Parlamentné zhromaždenie vyzvalo Výbor ministrov, aby vo všetkých členských štátoch urýchlene vyhlásil koordinovanú a sústredenú kampaň za úplný zákaz telesných trestov detí. Parlamentné zhromaždenie pripomína úspešnú snahu Rady Európy o zákaz trestu smrti a vyzýva ju, aby z Európy čo najskôr urobila zónu bez telesného trestania detí.

Na svojom treťom summite v roku 2005 hlavy štátov a vlád Rady Európy opätovne potvrdili záväzok chrániť práva detí. Program Budovanie Európy pre deti a s deťmi je odpoveďou na mandát udelený Rade Európy s cieľom zabezpečiť integrovaný prístup k podpore práv detí a na rozhodnutie tretieho summitu vypracovať program zahŕňajúci sociálne, právne, vzdelávacie a zdravotné aspekty rôznych foriem násillia na deťoch.

V roku 2006 komisár Rady Európy pre ľudské práva Thomas Hammarberg uverejnil koncepčný materiál o telesnom trestaní pod názvom „Právo nebyť bitý je aj právom dieťaťa“ (The right not to be hit, also a children's right).² Vo svojom prejave pred Parlamentným zhromaždením v roku 2007 vyhlásil, že „prvým krokom, ktorý treba urobiť, je zákonom zakázať každú formu násillia na deťoch či už v škole, v iných zariadeniach alebo doma“.

Európske normy v oblasti ľudských práv a telesné tresty

Dôstojnosť každého človeka je základnou a vedúcou zásadou medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. „Všetci ľudia sa rodia slobodní a sebe rovní, čo sa týka ich dôstojnosti a práv ...“ tak sa začína článok 1 Všeobecnej deklarácie ľudských práv Organizácie Spojených národov. Na tomto základe sa dnes jednoznačne uznáva, že medzinárodné a regionálne dokumenty o ľudských právach požadujú zákaz a odstránenie všetkých telesných trestov detí.

Európsky súd pre ľudské práva (súd) vo svojich rozsudkoch v čoraz širšej miere odsudzuje telesné tresty – najskôr vo väzenskom systéme a v školách a v poslednom čase aj v rodine. Aj z jeho ďalších rozhodnutí jednoznačne

vyplýva, že zákaz telesných trestov neznamena porušenie súkromia rodiny alebo náboženských práv. V rozsudkoch týkajúcich sa detí súd v čoraz širšej miere uplatňuje normy Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

Zákaz telesných trestov neporušuje práva rodiny ani slobodu vierovyznania

V roku 1982 Európska komisia pre ľudské práva posúdila ako neprijateľnú sťažnosť, ktorú podali istí švédski rodičia. Rodičia tvrdili, že zákaz fyzického trestania detí rodičmi, ktorý Švédsko zaviedlo v roku 1979, porušuje ich právo na rešpektovanie rodinného života a slobodu vierovyznania. Ako členovia slobodnej protestantskej cirkvi v Štokholme považovali telesné tresty za nevyhnutné a toto svoje presvedčenie zdôvodňovali odkazmi na biblické texty. Komisia dospela k záveru, že švédsky zákon o napadnutí inej osoby nie je neobvyklý ani neúmerne prísny:

Skutočnosť, že sa nerobí žiadny rozdiel medzi zaobchádzaním s deťmi zo strany ich rodičov a rovnakým zaobchádzaním s cudzou dospelou osobou, sa podľa názoru komisie nemôže považovať za „zasahovanie“ do súkromného a rodinného života sťažovateľa, pretože dôsledky napadnutia sú v oboch prípadoch rovnaké... Komisia konštatuje, že rozsah pôsobnosti švédskeho zákona o napadnutí a obťažovaní je normálnym opatrením na kontrolu násillia, a že rozšírenie pôsobnosti zákona aj na bežné fyzické trestanie detí rodičmi má za cieľ chrániť potenciálne slabých a zraniteľných členov spoločnosti.³

V podobnom rozhodnutí zo septembra 2000 súd jednomyselne a bez pojednávania zamietol sťažnosť jednotlivcov prepojených na skupinu súkromných kresťanských škôl v Spojenom kráľovstve, ktorí tvrdili, že uplatňovanie zákazu telesných trestov v súkromných školách porušuje práva rodičov na slobodu vierovyznania a na rodinný život.

Výhrady voči primeranému trestaniu detí rodičmi

Európsky súd pre ľudské práva má výhrady k pojmu „primerané trestanie“ zo strany rodičov. V septembri 1998 súd jednomyselne rozhodol, že telesné trestanie istého anglického chlapca zo strany jeho nevlastného otca bolo ponižujúcim trestaním a porušovalo článok 3 Európskeho dohovoru

Haló, môžete mi povedať, čo je primeraný trest?

o ľudských právach (*A v. Spojené kráľovstvo*, 1998).⁴ Trestné stíhanie proti nevlastnému otcovi chlapca bolo v Spojenom kráľovstve zastavené s odôvodnením, že trestanie bolo „primerané“. Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že zodpovednosť za daný stav mala vláda Spojeného kráľovstva, pretože vnútroštátny právny poriadok povoľujúci „primerané trestanie“ nezaručoval primeranú ochranu detí, ani „účinné odradenie“. Súd nariadil, aby Spojené kráľovstvo vyplatilo chlapcovi, ktorého opakovane udierali záhradkárskou podperou, odškodné vo výške 10 000 libier.

V rozsudku vynesennom v prípade *A v. Spojené kráľovstvo* sa citujú články Dohovoru OSN o právach dieťaťa vrátane článku 19, podľa ktorého štáty musia chrániť deti v starostlivosti rodičov alebo iných osôb pred „všetkými formami telesného alebo duševného násillia“.

Podľa judikatúry Európskeho výboru pre sociálne práva, ktorý monitoruje dodržiavanie Európskej sociálnej charty a revidovanej Európskej sociálnej charty, by všetky členské štáty mali zakázať všetky telesné tresty a iné ponižujúce zaobchádzanie s deťmi alebo ich trestanie, a dôrazne podporovať ostatné administratívne a vzdelávacie opatrenia s cieľom uznať a uplatňovať práva detí na ochranu.

V roku 2001 výbor vo svojom všeobecnom stanovisku uviedol, že na základe článku 17 obidvoch chart:

je potrebné zákonom zakázať každú formu násillia na deťoch, či už v škole, v iných zariadeniach, v rodine alebo inde. Výbor je ďalej toho názoru, že je potrebné zákonom zakázať aj každú inú formu ponižujúceho trestania alebo zaobchádzania s deťmi, a že tento zákaz by sa mal kombinovať s primeranými trestnoprávnymi alebo občianskoprávnymi sankciami. [Výbor uvádza, že] považuje za neprijateľné, aby spoločnosť, ktorá zakazuje akúkoľvek formu fyzického násillia medzi dospelými, akceptovala, že dospelí môžu používať fyzické násillie proti deťom.⁵

V roku 2005 výbor vydal rozhodnutia o kolektívnych sťažnostiach, ktoré proti členským štátom podala Svetová organizácia proti mučeniu. Výbor konštatoval, že záväzky vyplývajúce z oboch chárt porušili tri štáty, ktoré nezaviedli účinný zákaz telesných trestov v rodine. V roku 2006 na základe druhej sťažnosti v tej istej veci konštatoval, že uvedeného porušenia sa dopustil aj štvrtý štát. Po preskúmaní správ členských štátov o plnení oboch chárt výbor nezistil žiadne ďalšie porušenie z uvedeného dôvodu.

Všeobecné normy ľudských práv a telesné tresty

Dohovor OSN o právach dieťaťa dovedna ratifikovalo – a zaviazalo sa dodržiavať – 193 krajín, vrátane všetkých členských štátov Rady Európy. Tento dohovor ustanovuje aj povinnosť chrániť deti v starostlivosti rodičov alebo iných osôb pred všetkými formami telesného alebo duševného násillia (článok 19). Jeho monitorovací orgán, Výbor pre práva dieťaťa, dôsledne vykladá tento dohovor ako dokument požadujúci zákaz všetkých telesných trestov.

Na základe preskúmania správ, ktoré podali všetky zmluvné strany dohovoru, Výbor pre práva dieťaťa systematicky odporúča, aby sa tento zákaz výslovne ustanovil v právnom poriadku, a aby sa spájal so zvyšovaním povedomia a vzdelávaním verejnosti.

V júni 2006 výbor vydal všeobecný komentár týkajúci sa práva detí na ochranu pred telesným trestaním a inými krutými alebo ponižujúcimi formami trestania. Výbor zdôrazňuje:

Venovanie sa otázke všeobecného akceptovania a tolerovania telesných trestov detí a ich zákaz v rodine, v škole a v iných prostrediach je viac než len povinnosťou zmluvných strán dohovoru. Je zároveň kľúčovou stratégiou na potlačanie a na prevenciu všetkých foriem násillia v spoločnosti...

Len čo sa táto prax [telesné trestanie] stane verejne známou, jasne sa ukáže, že je v priamom rozpore s rovnakými a neodňateľnými právami detí na rešpektovanie ich ľudskej dôstojnosti a telesnej integrity. Vzhľadom na ich osobitosť, stav počiatkovej závislosti a stupeň vývinu, ich jedinečný ľudský potenciál a tiež ich zraniteľnosť deti potrebujú skôr väčší než menší rozsah právnej aj inej ochrany pred všetkými formami násillia.⁶

Telesné tresty detí odsudzujú aj ostatné orgány OSN zriadené na základe dokumentov o ľudských právach vrátane Výboru pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, Výboru pre ľudské práva alebo Výboru proti mučeniu.

Bitie detí je lekciou zo zlého správania.

Štúdia generálneho tajomníka OSN o násilí na deťoch

Podľa Štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí na deťoch (štúdia OSN) by sa do roka 2009 mal zaviesť všeobecný zákaz telesných trestov. „Žiadne násilie na deťoch nemožno ospravedlniť; každému násiliu na deťoch možno predchádzať“ – to je kľúčové posolstvo správy o uvedenej štúdii, ktorá bola predložená Valnému zhromaždeniu OSN v októbri 2006.⁷

Nezávislý expert Paulo Sérgio Pinheiro, ktorého v roku 2003 Kofi Annan poveril vedením práce na štúdii OSN, hovorí v jej úvode, že násilie na deťoch existuje v každej krajine sveta bez rozdielu kultúry, triedy, vzdelania, príjmu či etnického pôvodu:

Násilie na deťoch sa považuje za spoločensky prijateľné v každom regióne a často sa deje v súlade so zákonom a so súhlasom štátu, čo je v rozpore so záväzkami v oblasti ľudských práv a s vývinovými potrebami detí.

Štúdia by mala znamenať zvrät – koniec ospravedlňovania násilia dospelých na deťoch bez ohľadu na to, či sa akceptuje ako „tradícia“ alebo sa používa pod zásterkou „zabezpečenia disciplíny“. V odmietaní násilia na deťoch neexistuje žiadny kompromis. Vzhľadom na svoju jedinečnosť – svoj potenciál a zraniteľnosť, svoju závislosť od dospelých – deti potrebujú skôr väčšiu než menšiu ochranu pred násilím.⁸

V správe sa odporúča zakázať všetky formy násilia na deťoch, v rodine aj vo všetkých iných prostrediach, vrátane všetkých telesných trestov a iných krutých, neľudských alebo ponižujúcich foriem trestania.

V štúdii OSN sa hovorí o násilí na deťoch v rôznych prostrediach, v ktorých sa vyskytuje, počnúc domácnosťou a rodinou:

Násilie na deťoch v rodine sa môže často odohrávať v kontexte zabezpečenia disciplíny a môže mať podobu telesného, krutého alebo ponižujúceho trestania. Tvrdé zaobchádzanie a trestanie v rodine je bežné vo vyspelých aj v rozvojových krajinách. Podľa výsledkov prieskumov a vlastných vyhlásení detí počas regionálnych konzultácií uskutočňovaných v rámci štúdie, deti zdôrazňovali telesnú a psychickú ujmu, ktorú im spôsobujú uvedené spôsoby zaobchádzania, a navrhovali pozitívne a účinné alternatívne spôsoby zabezpečenia disciplíny.⁹

Rada Európy zohrala kľúčovú úlohu pri príprave štúdie OSN a angažuje sa aj pri kontrole plnenia odporúčaní štúdie v Európe. Cieľom iniciatívy Rady Európy proti telesnému trestaniu je dosiahnuť zákaz všetkých telesných trestov a podporovať pozitívne rodičovstvo a kultúru nenásilia, aby všetky deti mohli prežiť detstvo bez násilia.

...Rok 2009 je cieľovým dátumom pre všeobecný zákaz telesných trestov.

3. Ako dosiahnuť zákaz telesných trestov?

...Zákaz telesných trestov je zároveň podporou pozitívneho rodičovstva.

Na zákaz všetkých telesných trestov detí je potrebná kombinácia formálnej právnej reformy, opatrení na ochranu a prevenciu a iných, predovšetkým vzdelávacích opatrení, aby sa spoločnosť odvrátila od akceptovania násilného a ponižujúceho trestania. Zákaz telesných trestov v právnom poriadku je síce nevyhnutným predpokladom, ale sám osebe nie je dostatočnou zárukou ľudských práv detí. O existujúcich právnych predpisoch a o práve detí na ochranu musia byť informovaní rodičia, odborníci pracujúci s deťmi, deti samotné, aj široká verejnosť.

Na zrušenie telesných trestov je preto potrebná intenzívna práca prinajmenšom v troch oblastiach:

- ▶ právna reforma;
- ▶ reforma politiky (najmä opatrenia na prevenciu a ochranu);
- ▶ zvyšovanie povedomia.

Právna reforma

Zákaz telesných trestov znamená vytvorenie právneho rámca, v ktorom sú jednoznačne zakázané telesné tresty detí a je zabezpečená ochrana detí pred napadnutím každého druhu, vrátane napadnutia v kruhu rodiny.

Vo všetkých členských štátoch existujú zákony zakazujúce úmyselné napadnutie inej osoby. Problémom je, že v mnohých spoločnostiach tieto zákony deťom neposkytujú rovnakú mieru ochrany ako dospelým. Právne predpisy alebo judikatúra (zvykové právo) niektorých štátov naďalej obsahujú osobitné ustanovenia, ktoré umožňujú ospravedlniť alebo odôvodniť bitie detí – ako je napr. „primerané trestanie“, „zákonná prevýchova“ atď. Právny poriadok ďalších štátov síce takéto zdôvodnenie neumožňuje, ale tradičné postupy pri výchove detí, ktoré sa odrážajú v politických postojoch a často aj v súdnych rozhodnutiach, schvaľujú násilie na deťoch pod

zásterkou zabezpečenia disciplíny. K telesnému trestaniu detí dochádza v rôznych prostrediach vrátane škôl, pobytových zariadení, náhradných rodín, zariadení dennej starostlivosti, justičného systému, v kontexte detskej práce, aj v rámci vlastnej rodiny.

V každom štáte existujú právne predpisy zakazujúce kruté zaobchádzanie s deťmi alebo „zneužívanie“ detí, ktoré sa však nevykladajú ako zákaz všetkých telesných trestov v každom prostredí. Hoci k Dohovoru OSN o právach dieťaťa pristúpili všetky štáty a v niektorých z nich je dohovor súčasťou vnútroštátneho práva, ani to nestačí na zabezpečenie zákazu.

V rámci právnej reformy je potrebné odstrániť všetky existujúce zdôvodnenia alebo ospravedlnenia, ktoré by mohli zabrániť rozšíreniu platnosti ustanovení o fyzickom napadnutí aj na napadnutie detí s cieľom ich trestania. Aby sa rodinám a celej spoločnosti vyslal jednoznačný signál, že udretie dieťaťa je rovnako neprijateľné a nezákonné ako udretie inej osoby, treba výslovne zakázať telesné tresty a iné kruté alebo ponižujúce formy trestania.

Nestačí, ak najvyššie súdy štátu rozhodnú, že telesné tresty sú nezákonné; ich rozsudky môžu zrušiť iné rozhodnutia s vyššou právnou silou, ktoré určité telesné trestanie povoľujú. Zákaz musí byť výslovne ustanovený v legislatíve.

Ako vysvetľuje Výbor pre práva dieťaťa vo Všeobecnom komentári č. 8:

V situácii tradičného akceptovania násilných a ponižujúcich foriem trestania detí si čoraz viac štátov uvedomuje, že nestačí jednoducho odvolať súhlas s používaním telesných trestov a všetkých ich zdôvodnení. Potrebný je výslovný zákaz telesných trestov a ostatných krutých alebo ponižujúcich foriem trestania v občianskej a trestnej legislatíve, aby bolo absolútne jasné, že udrieť alebo „plesnúť“ či „ŕapnúť“ dieťa je rovnako nezákonné, ako keby išlo o dospelú osobu, a že trestnoprávne predpisy o napadnutí sa v rovnakej miere vzťahujú aj na tento typ násillia bez ohľadu na to, či sa označuje ako „zabezpečenie disciplíny“ či „primeraná prevýchova“.¹⁰

Odmietanie zákazu telesných trestov v rodine niekedy vyplýva z presvedčenia, že zákaz by mal za následok trestné stíhanie a uväznenie tisícok

rodičov. To by rozhodne nebolo v prospech detí. Výbor pre práva dieťaťa ďalej štátom radí:

Zásada rovnakej ochrany detí a dospelých pred napadnutím, a to aj v rámci rodiny, neznamená, že všetky zistené prípady telesného trestania detí ich rodičmi by mali vyústiť do trestného stíhania rodičov. Podľa zásady *de minimis* – t. j. že právo sa nezaobera triviálnymi záležitosťami – sa menej závažné prípady napadnutia medzi dospelými dostanú pred súd len za veľmi výnimočných okolností; to isté platí pre menej závažné fyzické napadnutie detí. Štáty musia prijať účinné mechanizmy na oznamovanie a postupovanie prípadov. Hoci všetky oznámenia o násillí na deťoch by sa mali riadne vyšetriť a mala by sa zabezpečiť ochrana detí pred významnejšou ujmom, cieľom by malo byť, aby rodičia prestali používať násilné alebo iné kruté alebo ponižujúce tresty, a aby pred trestaním dali prednosť podporným a vzdelávacím zásahom.

Vzhľadom na závislé postavenie detí a na jedinečné a dôverné rodinné vzťahy sa rozhodnutia o trestnom stíhaní rodičov alebo o inom oficiálnom zásahu do rodiny musia robiť veľmi opatrne. Vo väčšine prípadov by trestné stíhanie rodičov zrejme nebolo v najlepšom záujme ich detí. Podľa názoru výboru by trestné stíhanie a iné úradné úkony (napr. odňatie dieťaťa rodine alebo fyzické oddelenie páchatela) mali prichádzať do úvahy len vtedy, ak sa považujú za nevyhnutné na ochranu dieťaťa pred významnejšou ujmom a zároveň sú v najlepšom záujme dieťaťa. Primeraná pozornosť sa musí venovať aj názorom dieťaťa zodpovedajúca jeho veku a úrovni.¹¹

Do októbra 2007 viac ako polovica členských štátov Rady Európy telesné tresty zakázala, alebo sa tak zaviazala urobiť v blízkej budúcnosti. Treba dúfať, že aj ostatné štáty urýchlene prehodnotia svoju legislatívu a predložia do parlamentu návrhy potrebných reforiem. Výchovný účinok môže mať aj samotný proces právnej reformy, ak ho vláda spolu s politickými a občianskymi lídrami využije na zdôraznenie práva detí na rovnakú ochranu ich ľudskej dôstojnosti.

Reforma politiky

Štáty majú povinnosť komplexne a v súčinnosti príslušných sektorov reagovať na všetky formy násilia na deťoch. Spolu so zákazom telesných trestov je potrebné zavádzať opatrenia a služby na prevenciu násilia, účinnú ochranu detí a na pomoc detským obetiam.

Výskumy ukazujú, že násiliu môžu zabrániť rôzne intervencie. Napr. násilie v domácom prostredí možno výrazne obmedziť prostredníctvom zákonov, politík a opatrení na posilnenie a podporu rodín, zameraných aj na komunitné a spoločenské faktory, ktoré sú živnou pôdou pre násilie.

Politika na podporu pozitívneho rodičovstva

V odporúčaní Rady Európy z roku 2006 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva sa zdôrazňuje rozhodujúca úloha verejných orgánov pri podpore vzdelávania k pozitívnemu rodičovstvu a vzdelávania o právach detí. Obsahuje usmernenia, ktorých cieľom je pomôcť členským štátom prijímať politiku na pomoc rodičom.

Dnešná rodina môže byť veľmi odlišná od tradičného modelu nukleárnej rodiny z minulosti. Rozmanitosť životných štýlov v dnešnej dobe vedie k vzniku nových konceptov partnerstiev a výchovy detí. Rodinné jednotky sa bez ohľadu na svoju štruktúru musia vyrovnávať s novými druhmi tlakov vyplývajúcimi z rapídnych a hlbokých zmien v spoločnosti, ktorým sa musia prispôbiť. Hospodárske a sociálne faktory sú pre rodičov často zdrojom stresu a môžu narúšať ich snahu o vykonávanie rodičovskej úlohy a o vlastný osobný rozvoj.

Zmenilo sa aj nazeranie na deti. Na deti sa už nepozera najmä ako na „budúce dospelé osoby“, ale uznáva sa ich potenciál byť aktívnymi a užitočnými členmi rodiny aj spoločnosti. Deti majú všetky práva a ich názorom na záležitosti, ktoré sa ich priamo dotýkajú, by sa mala venovať primeraná pozornosť; mali by mať úplný prístup k informáciám, s ktorými majú byť oboznámené. Zodpovednosť za pomoc pri využívaní tohto potenciálu majú ich rodičia.

Nikto nechce byť „negatívnym rodičom“, ale aký je vlastne „pozitívny rodič“? Výraz pozitívne rodičovstvo označuje také správanie sa rodičov, ktoré uspokojuje najlepšie záujmy dieťaťa: starostlivosť, zverenie zodpovednosti, uznanie a usmerňovanie, ktorého súčasťou je aj vymedzenie hraníc umožňujúce plný rozvoj dieťaťa. Základom pozitívneho rodičovstva je uznanie ľudských práv detí a teda aj nenásilné prostredie, v ktorom rodičia na riešenie konfliktov a na „učenie“ detí disciplíny a rešpektu nepoužívajú telesné ani psychicky ponižujúce tresty. Predstavuje také alternatívy k násiliu, ktoré sú prispôbolené stupňu vývinu a situácii každého dieťaťa. Môžu sa pohybovať od humorného spôsobu upokojuvania mladších detí až po vyzvanie starších detí, aby opravili poškodenú vec alebo napravili to, čo urobili nesprávne. Ak sa situácia stane príliš emocionálne vypätá, rodičia by mali zaujať od nej odstup a vrátiť sa k jej riešeniu neskôr. Rodičia sa k telesným trestom väčšinou uchylujú vtedy, keď sú príliš vystresovaní a jednoducho stratia kontrolu.

Európa rastie s právami detí.

Čo potrebujú deti

Aby rodičia pomohli svojim deťom naplno využiť ich potenciál, mali by im poskytovať:

- ▶ **starostlivosť.** Rodičia by mali uspokojiť potrebu lásky a bezpečia svojich detí;
- ▶ **štruktúru a usmernenie.** To znamená, že rodičia určia a sami dodržiavajú normy vhodného správania, že poukazujú na nevhodné správanie a sú pre svoje deti dobrým vzorom. Deti potrebujú mať vymedzené hranice a potrebujú byť usmerňované v záujme vlastného bezpečia a rozvoja vlastných hodnôt;
- ▶ **uznanie.** Deti musia mať pocit, že ich ostatní vidia, počúvajú a cenia si ich ako osoby. Rodičia musia prejavovať záujem o každodenné zážitky svojich detí, počúvať ich a snažiť sa pochopiť ich názory;
- ▶ **zverenie zodpovednosti.** Prehľbuje dôveru detí vo vlastné schopnosti, posilňuje ich osobnú sebakontrolu a schopnosť ovplyvňovať postoje a správanie sa ostatných.

S cieľom pomôcť svojim deťom osvojiť si pozitívne správanie, rodičia by mali:

- ▶ venovať im pravidelnú a pozitívnu pozornosť v každom veku. Keď deti rastú, patrí sem aj uvedomovanie si a budovanie dobrých vzťahov s rovesníkmi a záujem o dobrý výkon v škole;
- ▶ pomôcť im pochopiť možné dôsledky ich rozhodnutí;
- ▶ podporovať dobré správanie prostredníctvom pozornosti a pochvaly a prehliadania menej závažného nežiaduceho správania;
- ▶ správať sa tak, ako by chceli, aby sa správali ich deti, komunikovať s deťmi s rešpektom a ukázať im, ako konštruktívne riešiť konflikty.

Čo potrebujú rodičia

Každý rodič chce byť pre svoje dieťa dobrou matkou alebo dobrým otcom. Niekedy sa to dá dosiahnuť len ťažko. Rodičovstvo môže byť nielen radostné a príjemné, ale aj stresujúce. Rodičia preto potrebujú podporu, aby mohli prekonávať stres, zvládať konflikty a ovládať hnev.

Mnohí rodičia delia svoj čas a energiu medzi rôzne povinnosti (zamestnanie, starostlivosť o deti, starostlivosť o starších členov rodiny). Čas strávený s deťmi je veľmi vzácny – rýchlo uplynie a nikdy sa nevráti. Pozitívne rodičovstvo si vyžaduje, aby rodičia a deti mali možnosť stráviť spolu dostatok času. Obzvlášť dôležité to je v prvých rokoch života dieťaťa, ale netreba zabúdať na to, že aj adolescenti potrebujú, aby im rodičia boli k dispozícii.

Veľký význam má aj to, aby si rodičia ako dospelé osoby našli čas sami pre seba, aby venovali pozornosť svojej vlastnej potrebe intimity, spoločenských vzťahov a oddychu. Pre rodičov je dôležitá taká politika zamestnanosti a opatrenia starostlivosti o deti, ktoré im umožnia zosúladiť rodinný a pracovný život.

Rodičia sa môžu veľa poučiť, ak o svojich skúsenostiach hovoria s inými rodičmi, priateľmi a príbuznými. Rodičia môžu

využívať aj odborné služby, napríklad výchovu k rodičovstvu, ktorá priamo podporuje rodičovskú úlohu, alebo nepriame služby, ako je napr. párová terapia. Požiadanie o pomoc nie je prejavom slabosti, ale zodpovednosti. Na to, aby rodičia mohli účinne plniť svoju rodičovskú úlohu, byť svojim deťom k dispozícii, poskytovať im podporu a usmernenie, potrebujú zdroje a podporu. Štáty by mali zabezpečiť, aby verejnosť bola o takýchto možnostiach informovaná a aby k nim rodičia a odborníci pracujúci s deťmi mali prístup.

Pozitívne rodičovstvo má veľa pozitívnych vedľajších účinkov

Deti lepšie vychádzajú s ostatnými. Majú menej rušivých behaviorálnych a emocionálnych problémov a otvorenejšie prejavujú svoje obavy a úzkosť. Ak sa s nimi zaobchádza s úctou, je pravdepodobné, že aj ony budú s úctou zaobchádzať s ostatnými, vrátane vlastných detí. Pozitívne rodičovstvo pomáha deťom, aby sa sami stali pozitívnymi rodičmi.

Rodičia majú lepšie vzťahy so svojimi deťmi, sú pozitívnejší a dôslednejší, väčšmi veria v svoje rodičovské schopnosti, sú menej vystresovaní, menej deprimovaní, menej výbušní vo vzťahu k svojim deťom a hrozí menšie riziko, že s nimi budú zle zaobchádzať. Dokážu lepšie vyvážiť rodinné a pracovné povinnosti a majú menej vzájomných konfliktov.

Žiaduce správanie najlepšie podporujú a nežiaduce správanie najlepšie potláčajú rodičia, ktorých ich deti rešpektujú. Na to je potrebné, aby rodičia uznali a pripustili, že aj oni robia chyby, a aby zároveň prijali zodpovednosť za vlastné správanie sa ako rodičov a za kvalitu svojho vzťahu s dieťaťom (namiesto toho, aby vinu zvalovali len na dieťa).

V nových dokumentoch Rady Európy – v odporúčaní o politike na podporu pozitívneho rodičovstva z roku 2006, *Rodičovstvo v súčasnej Európe – pozitívny prístup a názory na pozitívne rodičovstvo a výchova bez násilia*¹² – sa podrobne hovorí o takomto novom type rodičovstva a odráža sa v nich najnovší vývoj v tejto oblasti. Hoci tieto názory na deti sa ešte nestali súčasťou všetkých politických programov v Európe, v odborných kruhoch sa ich vplyv pociťuje už dlhšiu dobu. Postupne sa čoraz väčšmi presadzujú v práve aj v praxi, hoci nie v rovnakej miere v každej krajine.

Zvyšovanie povedomia

V porovnaní s otázkami, ako je sexuálne násilie a pracovné vykorisťovanie detí, telesnému trestaniu detí médiá venujú len malú pozornosť. Ako zdôrazňuje štúdia OSN, médiá hrajú ústrednú úlohu pri utváraní názorov a pri ovplyvňovaní sociálnych noriem, ktoré majú vplyv na správanie. Otázka telesného trestania by sa mala stať predmetom verejného záujmu a mal by sa vytvoriť priestor na diskusiu o týchto otázkach a na hľadanie riešení. Bez zvýšenia povedomia bude ťažké zabezpečiť širokú a trvalú prevenciu a zmenu správania.

Práva detí sa týkajú nás všetkých.

Nevyhnutné kroky na dosiahnutie zákazu – na papieri aj v praxi

Právna reforma

- Zabezpečiť, aby písané právo ani zvykové právo neumožňovalo ospravedlniť používanie telesných trestov rodičmi alebo inými osobami;
- zabezpečiť, aby sa trestnoprávne predpisy o napadnutí v rovnakom rozsahu vzťahovali aj na napadnutie detí s cieľom ich trestania;
- zaviesť výslovný zákaz všetkých telesných trestov a iného ponižujúceho alebo znevažujúceho zaobchádzania s deťmi alebo ich trestania, spravidla prostredníctvom občianskeho práva; zákaz by sa mal vzťahovať na všetky prostredia, v ktorých dieťa žije;
- poskytovať usmernenia týkajúce sa náležitého vykonávania týchto zákonov s cieľom chrániť a podporovať ľudské práva detí všeobecne a zabezpečovať najlepšie záujmy detí konkrétne.

Politické opatrenia

- Zabezpečiť fungovanie komplexných systémov na predchádzanie násiliu a ochranu detí na všetkých úrovniach;
- zabezpečiť, aby telesné tresty a iné znevažujúce a ponižujúce spôsoby zabezpečovania disciplíny detí v rodine spadali pod definíciu domáceho násilia alebo násilia v rodine, a aby sa stratégie na odstránenie trestajúceho násilia na deťoch stali súčasťou stratégií na boj proti domácemu násiliu a násiliu v rodine;
- zabezpečiť, aby rodinné súdy a ostatné prvky justičného systému citlivo zohľadňovali potreby detí a ich rodín;
- budovať kapacity subjektov, ktoré pracujú s deťmi a s ich rodinami;
- podporovať pozitívne a nenásilné formy výchovy detí, riešenie konfliktov

a vzdelávanie budúcich rodičov, rodičov a ostatných poskytovateľov starostlivosti, učiteľov a širokej verejnosti;

- zabezpečiť dostupnosť poradenstva a primeranej podpory pre všetkých rodičov a najmä rodičov, ktorí výchovu detí pociťujú ako stres;
- zabezpečiť, aby deti mali prístup k dôverným radám a k poradenstvu a poskytnúť im pomoc pri podávaní sťažností proti násilnému zaobchádzaniu;
- zabezpečiť účinné a primerané formy ochrany detí, ktoré sú zvlášť zraniteľné voči škodlivému a ponižujúcemu trestaniu – napr. detí so zdravotným postihnutím;
- zabezpečiť, aby deti a mladí ľudia mali možnosť vyjadrovať svoje názory a zapájať sa do plánovania a vykonávania aktivít zameraných na zákaz telesných trestov;
- monitorovať účinnosť zákazu prostredníctvom pravidelného skúmania skúseností detí s násilím v rodine, v škole a v iných prostrediach. Malo by sem patriť aj hodnotenie účinku zákazu telesných trestov na služby na ochranu detí a na rodičov.

Zvyšovanie povedomia

- Zabezpečiť všestranné zvyšovanie povedomia detí a všetkých osôb, ktoré s nimi žijú a pracujú, ako aj širokej verejnosti, o zákaze všetkých telesných trestov a iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania s deťmi a ponižovania detí;
- zabezpečiť všestranné zvyšovanie povedomia o ľudských právach detí vrátane práva na rešpektovanie ich ľudskej dôstojnosti a telesnej integrity.

4. Otázky, odpovede a vyvrátené tvrdenia

...Rok 1669: Jeden „živý chlapec“ podal britskému parlamentu protestnú petíciu proti násiliu v školách

Naozaj to bolí?

Áno! Podľa článku 12 Dohovoru OSN o právach dieťaťa majú deti právo vyjadrovať svoje názory na všetky záležitosti, ktoré sa ich dotýkajú, a právo na to, aby sa ich názorom venovala primeraná pozornosť. Deti nám začínajú hovoriť o tom, ako veľmi im telesné trestanie ubližuje. Ako Paulo Sérgio Pinheiro vysvetľuje vo svojej správe predloženej Valnému zhromaždeniu OSN v októbri 2006:

Počas celého prieskumu deti sústavne vyjadrovali naliehavú potrebu zastaviť všetko toto násilie. Deti podávajú svedectvá o ujme – nielen fyzickej, ale aj o „vnútornej“ – ktorú im toto násilie spôsobuje, a ktorú ešte znásobuje fakt, že dospelí ho akceptujú a dokonca schvaľujú.

Vlády musia uznať, že situácia je naliehavá, hoci nie je nová. Dospelí sa na deťoch dopúšťajú násilia, ktoré po celé stáročia zostávalo skryté pred zrakom a sluchom verejnosti. Ale dnes, keď sa rozmery a účinky násilia na deťoch stávajú viditeľné, deti už nemožno nechať čakať na účinnú ochranu, na ktorú majú bezpodmienečné právo.¹³

Účinkami telesného trestania sa zaoberá množstvo výskumov, ktoré presvedčivo potvrdzujú jeho potenciálne škodlivý vplyv, tak krátkodobý aj dlhodobý. V roku 2002 bola uverejnená meta-analýza 88 výskumných štúdií pod názvom *Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences* (Telesné trestanie detí rodičmi a súvisiace typy správania a zážitky detí), ktorá presvedčivo poukazuje na riziká.¹⁴ Jej závery však nie sú prekvapivé a v istom zmysle ani nie sú podstatné. Na zdôvodnenie zákazu bitia žien alebo starších osôb predsa nemusíme zisťovať výsledky výskumu jeho účinkov – je to vec základných práv.

Ako ďaleko pokročil zákaz v Európe?

Ďaleko, ale stále nie dost! Telesné tresty sa v európskych školách začali zakazovať už pred niekoľkými storočiami. Prvou krajinou, v ktorej existujú

záznamy o ich zákaze, bolo Poľsko – stalo sa tak v roku 1783. Do roku 1900 nasledovali ďalšie štáty vrátane Rakúska, Belgicka a Fínska. Sovietsky zväz zakázal telesné tresty v roku 1917.

V Spojenom kráľovstve došlo k prvému zaznamenanému pokusu o namietanie proti telesným trestom v škole v roku 1669, keď jeden „živý chlapec“ predložil parlamentu petíciu „v mene detí tohto národa“ na protest proti „neprijateľnej krivde, ktorá sa pácha na našej mládeži, a ktorá súvisí s obvyklými tvrdými spôsobmi vynučovania školskej disciplíny v tejto krajine“ – ale úplný zákaz vo všetkých britských školách sa dosiahol až o tri storočia neskôr.

Dnes prakticky všetky členské štáty Rady Európy prijali opatrenia na zákaz telesných trestov v škole. V niektorých krajinách sa zákaz vzťahuje aj na široký okruh zariadení a alternatívnych foriem starostlivosti o deti, ktorú poskytujú štátne aj súkromné a dobrovoľné organizácie. V niektorých prípadoch má však zákaz skôr podobu administratívneho opatrenia alebo usmernenia než jednoznačnej legislatívnej normy. V mnohých krajinách sa zákaz ešte dôsledne nepresadzuje a treba mu venovať neprestajnú pozornosť. V prípade mimoústavných foriem starostlivosti vrátane pestúnskej starostlivosti a opatrovania detí existujú rozdielne právne predpisy, pričom v niektorých štátoch majú poskytovatelia takejto starostlivosti rovnaké právo používať telesné tresty ako rodičia.

Reforma, ktorej cieľom bolo odňať rodičom právo ukladať telesné tresty, sa začala v 50. rokoch minulého storočia. Vo Švédsku bolo v roku 1957 z Trestného zákona vypustené ustanovenie zbavujúce rodičov viny za spôsobenie menej závažných poranení pri telesnom trestaní a v roku 1966 sa z Kódexu rodičov a poručníkov vypustilo ďalšie ustanovenie, ktoré povoľovalo „pokarhanie“. Švédsky právny poriadok odvtedy rodičom nedovoľuje používať telesné tresty a trestnoprávne ustanovenia týkajúce sa napadnutia sa v rovnakej miere vzťahujú aj na napadnutie dieťaťa s „disciplinárnym“ účelom. Tieto „tiché“ reformy však ešte neboli dostatočné a v roku 1979 sa Švédsko stalo prvou krajinou na svete, ktorá ustanovila výslovný zákaz telesných trestov. Kódex rodičov dnes ustanovuje: „Deti majú nárok na

starostlivosť, bezpečie a dobrú výchovu. Pri zaobchádzaní s deťmi sa musí rešpektovať ich osobnosť a individualita a nemožno ich podrobiť telesnému trestaniu ani inému ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

V období posledných 25 rokov sa postupne pripájali aj ďalšie krajiny. Do októbra 2007 uskutočnilo právnu reformu s cieľom zakázať telesné tresty detí 17 členských štátov. V týchto krajinách deti požívajú ochranu zákona bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú a kto je páchatelom – doma, na ulici, v zariadeniach dennej starostlivosti, v škole a vo všetkých inštitúciách. V niektorých, ale zatiaľ nie vo všetkých týchto štátoch, sprevádza právnu reformu zvyšovanie povedomia a vzdelávanie verejnosti o právnych predpisoch a o práve detí na ochranu a propagácia pozitívneho rodičovstva bez násilia. Vzhľadom na hlboké tradičné korene zvyku biť deti je jasné, že vzdelávací proces musí byť nepretržitý.

„Prečo je také ťažké vzdať sa bitia detí?“

Mnohí dospelí si ešte stále zamieňajú moc s právom. Keby pre dospelých vrátane politikov bola táto otázka ľahká, už dávno by sme boli uznali, že deti majú úplne rovnaké právo ako my ostatní na rešpektovanie ich ľudskej dôstojnosti a fyzickej integrity a na rovnakú ochranu podľa zákona. Vlastne by sme pravdepodobne uznali, že deti, ktoré vstupujú do života ako veľmi malé a veľmi krehké bytosti, majú právo na väčšiu ochranu než dospelí.

Dospelí sa len ťažko vzdávajú toho, čo ešte stále vnímajú ako svoje „právo“ biť deti a ubližovať im v mene „disciplíny“ alebo kontroly. Zdá sa, že je to dôsledok ich osobnej skúsenosti. Väčšinu ľudí všade na svete ich rodičia niekedy udreli. Väčšina rodičov udrela svoje vlastné deti, keď rástli. Pretože nechceme zmyšľať zle o svojich rodičoch alebo o sebe ako o rodičoch, mnohí ľudia vrátane politikov a mienkotvorcov, ba dokonca aj ľudia pôso-

biaci v oblasti ochrany detí, majú problém vnímať telesné tresty ako základnú otázku rovnosti a ľudských práv, akou v skutočnosti sú. Nejde o to, aby sa hľadala vina – rodičia konajú v súlade so sociálnymi očakávaniami – ale nadišiel čas na posun smerom k pozitívnym, nenásilným vzťahom s deťmi.

Cieľ eliminovať telesné tresty jednoducho znamená, že úplnú ochranu pred napadnutím a iným krutým alebo ponižujúcim trestaním, ktorú my dospeli sami pre seba považujeme za samozrejmu, treba rozšíriť aj na deti.

„Prieskumy verejnej mienky ukazujú, že väčšina ľudí je proti oficiálnemu zákazu telesných trestov“

Výsledky prieskumov verejnej mienky všeobecne závisia od spôsobu formulácie otázok a od informovanosti respondentov. Ak budú mať ľudia k dispozícii úplné informácie o tejto problematike, o existujúcej nerovnosti v miere ochrany detí a o účele zákazu, zákaz pravdepodobne podporia. V každom prípade však platí, že v tejto i v iných otázkach, ako je napr. násilie proti ženám alebo rasová diskriminácia, politici musia verejnú mienku usmerňovať a nie ju kopírovať, vychádzajúc z ich absolútnej povinnosti v oblasti ľudských práv – zabezpečiť, aby zákon v plnom rozsahu ochraňoval ľudskú dôstojnosť detí rovnako ako ľudskú dôstojnosť dospelých. Takmer všetky členské štáty, ktoré zakázali všetky telesné tresty, tak urobili v predstihu pred verejnou mienkou, avšak vo verejnej mienke rýchlo došlo k obratu v prospech tejto zmeny. O pár rokov pri pohľade späť žasneme, že boli časy, keď sa bitie detí povoľovalo a schvaľovalo.

„Ak sa budú rodičia musieť vzdať používania telesných trestov, nebudú deti nakoniec rozmazané a nedisciplinované?“

Nie. Skutočná disciplína nie je založená na sile. Vyviera z pochopenia, vzájomného rešpektu a tolerancie. Malé deti sú spočiatku absolútne závislé a keď rastú, vďaka usmerňovaniu a podpore dospelých – najmä rodičov – sa z nich stanú zrelé osobnosti s potrebnou sebadisciplínou. Telesné tresty deti nenaučia tomu, ako by sa mali správať. Naopak, bitie detí je lekciami

zo zlého správania sa. Učí deti, že ich rodičia, ktorých by mali milovať a rešpektovať, považujú za prijateľné používať násilie na riešenie problémov alebo konfliktov. Deti sa učia aj z toho, čo ich rodičia robia, nielen z toho, čo hovoria. Telesné tresty a iné ponižujúce formy trestov nie sú žiadnou alternatívou pozitívnych výchovných prostriedkov, ktoré namiesto toho, aby deti rozmaznávali, ich učia myslieť na druhých a na dôsledky svojho konania.

Štáty majú povinnosť podporovať pozitívne rodičovstvo a odporúčanie Výboru ministrov o politike na podporu pozitívneho rodičovstva im k tomu poskytuje potrebné usmernenie.

„V detstve ma bili a nijako mi to neublížilo. Vlastne by som nebol tam, kde som dnes, keby ma moji rodičia neboli fyzicky trestali.“

Ako to viete? Nik z nás nevie, čo by sa z nás stalo, keby nás rodičia nikdy neudreli alebo neponižovali. Kolkí z tých, podľa ktorých im to nijako neublížilo, nepriznávajú, ako ich zraňovalo, keď si dospelé osoby, ku ktorým mali najbližšie, mysleli, že ich môžu niečo naučiť len tak, že im spôsobia bolesť? Ľudia zvyčajne začnú biť deti vtedy, ak aj oni sami v detstve zažili bitku, hoci výskum ukazuje, že sa potom často cítia previnilo. Napriek tomu aj naďalej svoje deti bijú, najmä ak si už inak nevedia poradiť. Nemá význam obviňovať predchádzajúce generácie z toho, že bili deti, pretože konali v súlade s prevládajúcou kultúrou tej doby. Časy sa však menia a spoločnosť sa vyvíja. Ak uznáme, že deti sú nositeľmi práv, je potrebné urobiť kroky na skončenie legálnosti a spoločenskej prijateľnosti násilia na deťoch podobne, ako keď spoločnosť urobila kroky k tomu, aby sa prestalo akceptovať násilie proti ženám.

„Rodičia majú právo vychovávať svoje deti tak, ako uznajú za vhodné. Malo by sa im v tom brániť len v krajných prípadoch, ako je napr. zneužívanie detí.“

Ľudské práva sa nekončia pred vchodom do vášho domova. Deti majú rovnaké právo na ochranu pred bitím ako všetci ostatní členovia rodiny a požiadavka, aby zákon chránil deti u nich doma, nie je o nič väčším zásahom do súkromia ako požiadavka, aby muži prestali biť svoje ženy. Dohovor OSN o právach dieťaťa zaviedol pojem „rodičovskej zodpovednosti“, podľa ktorého základným cieľom rodičov by mali byť najlepšie záujmy ich detí. Deti nie sú majetkom svojich rodičov.

„Je veľký rozdiel medzi bitím dieťaťa a láskyplným capnutím.“

Tento rozdiel je z právneho hľadiska nepodstatný! Hoci v prvom prípade sa spôsobí väčšia fyzická bolesť, oba spôsoby sa nachádzajú na stupnici násilia a oba porušujú právo dieťaťa na rovnaký rešpekt. Spoločnosť nevy-medzuje žiadne hranice a nepokúša sa ospravedlniť žiadnu mieru násilia, keď nepripúšťa násilie proti ženám alebo starším osobám. Prečo by to mala robiť v prípade detí? Malo by byť pritom zjavné, aké nebezpečné je robiť prepojenie medzi láskou a ubližovaním. „Láskyplné capnutie“ je protirečenie najhrubšieho zrna. Tento zdanlivo nevinný výraz je zásterkou, za ktorou sa môže ukrývať porušovanie práv.

„Svoje deti capnem len preto, aby si neublížili.“

Capnutie nie je ochrana! Rodičia musia neprestajne používať fyzické prostriedky na ochranu svojich detí, najmä v dojčenskom a útlom veku. Je to prirodzená súčasť rodičovskej úlohy. Ak sa dieťa plazí smerom k ohňu, alebo ak vybehne na nebezpečnú cestu, je len samozrejmé, že rodičia použijú fyzické prostriedky na jeho zastavenie – uchopia ho, zodvihnú, upozornia na nebezpečenstvo a porozprávajú mu o ňom. Ako vysvetľuje Výbor pre práva dieťaťa vo Všeobecnom komentári č. 8:

Výbor uznáva, že vykonávanie rodičovskej úlohy a starostlivosť o deti, najmä v dojčenskom a útlom veku, je spojené s častými fyzickými akciami a zásahmi na ich ochranu. Je to však niečo úplne iné ako úmyselné a trestajúce použitie sily, ktorého cieľom je spôsobiť určitý stupeň bolesti, nepohodlie alebo poníženie. My ako dospelí poznáme rozdiel medzi fyzickou akciou s cieľom chrániť a napadnutím s cieľom trestať. O nič ťažšie nie je takýmto spôsobom rozlišovať aj akcie, ktoré sa dotýkajú detí. Právo každého štátu explicitne alebo implicitne umožňuje použiť na ochranu osôb nevyhnutnú silu netrestajúceho charakteru.¹⁵

„Používanie telesných trestov vyplýva z môjho náboženstva.“

Sloboda náboženského vyznania nemôže byť v rozpore s ľudskými právami. Ako Výbor pre práva dieťaťa jednoznačne uvádza vo Všeobecnom komentári č. 8:

Niektorí ľudia používajú na ospravedlnenie telesných trestov náboženské dôvody tvrdiac, že z niektorých výkladov náboženských textov vyplýva nielen odôvodnenosť, ale priam povinnosť ich používania. Slobodu vierovyznania pre každého zaručuje Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (článok 18), ale vyznávanie náboženstva alebo viery musí byť v súlade s rešpektovaním ľudskej dôstojnosti a fyzickej integrity ostatných ľudí. Slobodu vyznávať náboženstvo alebo vieru možno odôvodnene obmedziť s cieľom chrániť základné práva a slobody iných osôb.¹⁶

Je potrebné, aby náboženstvo hlavného prúdu a spoločnosť ako celok odsúdili náboženských extrémistov, ktorí obhajujú rituálne bitie detí prostriedkami určenými na tento účel. Aj popredné osobnosti náboženského života sa dnes zapájajú do kampane za zrušenie všetkých telesných trestov. Na Svetovom zhromaždení cirkví za mier, ktoré sa konalo v roku 2006 v japonskom Kjóte, vyše 800 náboženských lídrov podporilo „odhodlanie

cirkví bojovať proti násiliu na deťoch“, a vyzvalo vlády, aby prijímali zákony v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa a zakázali všetko násilie vrátane všetkých telesných trestov.

„Ak sa telesné tresty detí ustanovia ako trestný čin, proti tisícom rodičov sa začne viesť trestné stíhanie a oveľa viac detí bude umiestnených do starostlivosti štátu.“

Nejde o to, aby sa rodičia dostali do väzenia. Ide o podporu pozitívneho rodičovstva. V čoraz väčšom počte krajín, kde sa telesné trestanie považuje za trestný čin, sa nezistili žiadne dôkazy o zvýšení počtu trestných stíhaní proti rodičom. Zákazom telesných trestov si členské štáty plnia svoje povinnosti v oblasti ľudských práv detí. V prvom rade to má vzdelávací účel – ako sme už uviedli, ide o vyslanie jasného signálu do „súkromia“ domova, že udrieť dieťa je rovnako neprijateľné a nezákonné ako udrieť ktorúkoľvek inú osobu. Prostredníctvom usmernení určených pre všetkých, koho sa týka ochrana detí, vrátane polície a prokuratúry, by sa malo zabezpečiť, aby sa uplatňovanie zákona zameriavalo na najlepšie záujmy dieťaťa. Nie je pravdepodobné, že by trestné stíhanie alebo iné úradné zásahy boli v prospech detí – pokiaľ nie sú jediným spôsobom, ako zaručiť potrebnú ochranu detí pred významnejšou ujmu.

„Zákaz telesných trestov povedie len k tomu, že deti budú vystavené ešte oveľa horšiemu zaobchádzaniu – citovému týraniu, ponižovaniu alebo zatváraníu.“

Deti majú právo na ochranu nielen pred telesným trestaním, ale aj pred inými krutými alebo ponižujúcimi formami trestania alebo zaobchádzania. Právnu reformu treba spojiť so zvyšovaním povedomia a propagáciou pozitívnych, nenásilných vzťahov s deťmi. Rodičia by svojim deťom chceli zabezpečiť čo najlepší štart do života. Rodičia, ktorí bijú svoje deti, z toho nemajú dobrý pocit – zvyčajne ich to rozruší a cítia sa previnilo. Väčšina rodičov by preto uvítala radu, ako zabrániť konfliktom s deťmi a ako ich riešiť. Politika pozitívneho rodičovstva pomáha rodičom dosiahnuť, aby deti

pochopili, akceptovali a rešpektovali pravidlá (disciplínu) bez použitia akékoľvek násilia, fyzického alebo citového. Ak namiesto toho, že deti budeme biť a ponižovať, ich začneme vnímať ako osoby a nositeľov rovnakých práv, aké máme my všetci ostatní, zlepší sa rodinný život nás všetkých.

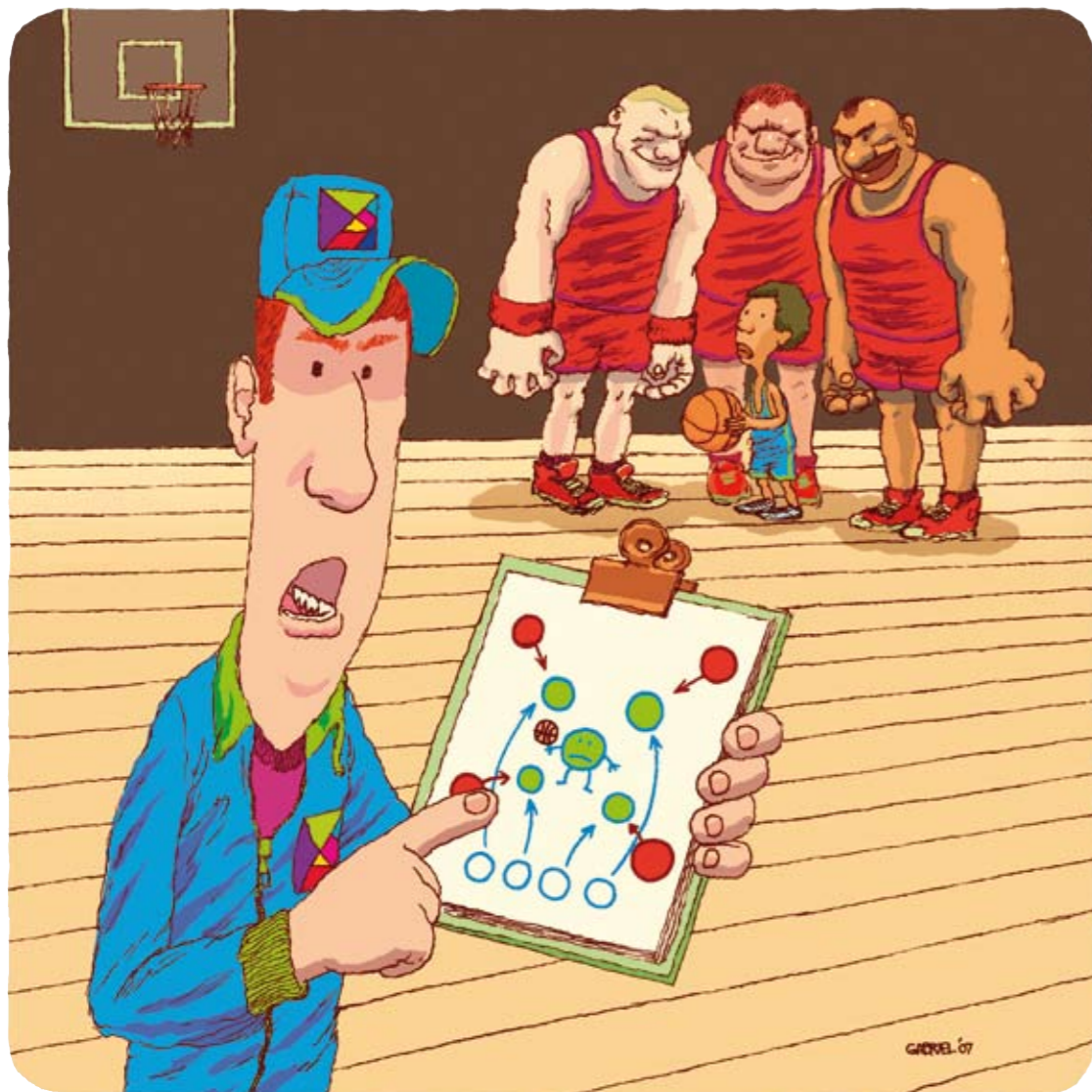
„Načo do toho zaťahovať zákon? Nestačilo by jednoducho vychovávať rodičov k tomu, aby nepoužívali telesné tresty?“

Na zrušenie telesných trestov treba jedno aj druhé. Žiadna iná možnosť neexistuje – ľudské práva znamenajú, že deti už dnes musia mať prinajmenšom rovnakú právnu ochranu ako dospelí v rodine aj všade inde. Právny poriadok je sám osebe významným výchovným prostriedkom a právnu reformu zakazujúcu telesné trestanie treba samozrejme spojiť aj so vzdelávaním verejnosti a rodičov. Zákaz bude motivovať rodičov, aby hľadali pozitívne spôsoby výchovy svojich detí. Odborníkov, politikov a médiá bude zasa motivovať k tomu, aby toto vzdelávanie personálne zabezpečili a realizovali. Rada Európy je pripravená rodičom aj odborníkom pomôcť v tejto náročnej práci.

Deti potrebujú viac ochrany, nie menej.

1. Výbor OSN pre práva dieťaťa: Všeobecný komentár č. 8, 2006, ods. 11.
2. "The right not to be hit, also a children's right", koncepčný materiál Thomasa Hammarberga, komisára Rady Európy pre ľudské práva, 6. jún 2006. Pozri: <<http://www.coe.int/children>> (speeches, Hammarberg).
3. Európska komisia pre ľudské práva: rozhodnutie o prijateľnosti, *Sedem jednotlivcov v. Švédsko*, 1982; sťažnosť č. 8811/79. Pozri: <<http://www.echr.coe.int/echr/>> (case law, Hudoc).
4. Európsky súd pre ľudské práva. *A v. Spojené kráľovstvo*, 1998. Pozri <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.
5. Rada Európy: Európsky výbor pre sociálne práva, Všeobecné stanovisko k článkom 7 (ods. 10) a 17, *Záver XV-2*, zv. 1, Všeobecný úvod, s. 26.
6. Výbor OSN pre práva dieťaťa, cit. dielo, ods. 3 a 21.
7. Správa nezávislého experta o Štúdiu OSN Násilie na deťoch: Úvod, ods. 1. Pozri: <<http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>>.
8. Tamtiež, ods. 1-2.
9. Tamtiež, ods. 41.
10. Výbor OSN pre práva dieťaťa, cit. dielo, ods. 34.
11. Tamtiež, ods. 40-41.
12. *Parenting in contemporary Europe – a positive approach and Views on positive parenting and non-violent upbringing*. Council of Europe Publishing, 2007.
13. Pinheiro, Paulo Sérgio: *World Report on Violence against Children*, s. 5. Ženeva: United Nations Secretary-General's study on violence against children, 2006.
14. Gershoff, Elizabeth Thompson: „Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review“. In: *Psychological Bulletin*, 2002, zv. 128, č. 4, s. 539-79.
15. Výbor OSN pre práva dieťaťa, cit. dielo, ods. 14.
16. Tamtiež, ods. 29.

Ochrana detí si vyžaduje strategický prístup.

O Rade Európy – jej orgánoch a inštitúciách

Rada Európy bola založená v roku 1949 ako najstaršia celoeurópska organizácia pre ľudské práva v Európe. Jej cieľom je rozvíjať spoločné a demokratické princípy na základe Európskeho dohovoru o ľudských právach a ďalších referenčných textov o ochrane jednotlivca. Bližšie informácie o jej členstve, histórii, orgánoch a inštitúciách a o jej súčasných aktivitách pozri na jej domovskej stránke: <<http://www.coe.int>>.

Budovanie Európy pre deti a s deťmi (Building a Europe for and with children) je komplexný program, ktorého cieľom je podporovať práva detí a chrániť deti pred všetkými formami násilia. Webová stránka programu ponúka informácie o hlavných aktivitách, dokumentoch a právnych textoch Rady Európy a správy týkajúce sa práv detí, vrátane informácií o Celoeurópskej akcii proti telesným trestom detí (2008). Návštevníci stránky nájdu informácie o právnych úpravách týkajúcich sa telesných trestov vo všetkých 47 členských štátoch; informácie pravidelne aktualizuje Globálna iniciatíva za odstránenie všetkých telesných trestov detí. Pozri: <<http://www.coe.int/children>>.

Výbor ministrov Rady Európy je rozhodovacím orgánom Rady Európy. Tvoria ho ministri zahraničných vecí všetkých členských štátov alebo ich stáli diplomatickí zástupcovia v Štrasburgu. Výbor je vládny orgánom, v ktorom možno rovnoprávne diskutovať o národných prístupoch k problému európskej spoločnosti a zároveň kolektívnym fórom, v rámci ktorého sa formulujú európske odpovede na tieto výzvy. Spolu s Parlamentným zhromaždením je výbor strážcom základných hodnôt Rady Európy a monitoruje plnenie záväzkov členskými štátmi. Pozri <<http://www.coe.int/t/cm>>.

Relevantné odporúčania Výboru ministrov

- ▶ Odporúčanie Rec(2006)19 o politike na podporu pozitívneho rodičovstva a dôvodová správa k odporúčaniam
- ▶ Odporúčanie Rec(2005)5 o právach detí žijúcich v pobytových zariadeniach
- ▶ Odporúčanie č. R (93)2 o zdravotno-sociálnych aspektoch zlého zaobchádzania s deťmi
- ▶ Odporúčanie č. R (90)2 o sociálnych opatreniach súvisiacich s násilím v rodine
- ▶ Odporúčanie č. R (85)4 o násilí v rodine

Všetky odporúčania Výboru ministrov možno nájsť na webovej stránke výboru alebo na stránke „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ na adrese <<http://www.coe.int/children>> (hlavné právne texty).

Parlamentné zhromaždenie je zložené z členov národných parlamentov 47 členských štátov Rady Európy. Zasadá štyrikrát do roka s cieľom prediskutovať aktuálne otázky, vyzvať štáty na prijatie iniciatív a podať správy. Otázky, ktorými sa Parlamentné zhromaždenie zaoberá, si vyberajú samotní zvolení poslanci, pričom vlády európskych krajín – zastúpené v Rade Európy Výborom ministrov – sú povinné reagovať. Pozri: <<http://assembly.coe.int>>.

Relevantné odporúčania Parlamentného zhromaždenia

- ▶ Odporúčanie 1778 (2007) o detských obetiach – odstránenie všetkých foriem násillia, vykorisťovania a zneužívania
- ▶ Odporúčanie 1666 (2004) o celoeurópskom zákaze telesných trestov

Všetky právne texty Parlamentného zhromaždenia možno nájsť na webovej stránke Parlamentného zhromaždenia alebo na stránke „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ na adrese <<http://www.coe.int/children>> (key legal texts).

Komisár pre ľudské práva je nezávislou inštitúciou v rámci Rady Európy s mandátom podporovať povedomie o ľudských právach a ich dodržiavanie

v členských štátoch. Komisár pre ľudské práva spolupracuje so širokým okruhom medzinárodných a národných inštitúcií a s mechanizmami na monitorovanie oblasti ľudských práv. K najvýznamnejším medzivládny partnerom úradu patrí Organizácia Spojených národov a jej špecializované agentúry, Európska únia a Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Úrad úzko spolupracuje aj s poprednými mimovládny organizáciami pre ľudské práva, vysokými školami a think-tankami. Pozri: <<http://www.coe.int/t/commissioner>>.

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (CETS č. 005), známy pod skráteným názvom **Európsky dohovor o ľudských právach** nadobudol účinnosť v septembri 1953. Dohovor ustanovuje občianske aj politické práva a slobody, ktoré sú základom ľudských práv v Európe. Na rozdiel od Dohovoru OSN o právach dieťaťa dohovor neobsahuje žiadne ustanovenia špecificky zamerané na deti a mládež, hoci niektoré práva, napr. právo na vzdelanie, sa vzťahujú najmä na deti. V článku 1 dohovoru sa však hovorí, že štáty každému „priznávajú“ a nie „zaväzujú sa, že priznajú“ – čo je znenie typické pre väčšinu medzinárodných zmlúv – v ňom uvedené „práva a slobody“. Deti majú teda nárok na ochranu ich ľudských práv. Tento dohovor je záväzný pre všetky členské štáty Rady Európy. Dohovor možno nájsť na adrese Treaty Office s udaním uvedeného čísla edície zmlúv Rady Európy (ETS). Pozri <<http://conventions.coe.int/>>.

Európsky súd pre ľudské práva bol zriadený v roku 1959. Súd predstavuje systém na vykonávanie dohľadu vytvorený na základe Európskeho dohovoru o ľudských právach s cieľom zabezpečiť dodržiavanie záväzkov členských štátov vyplývajúcich z dohovoru. Každý zo 47 sudcov súdu (ich počet je rovnaký ako počet štátov, zmluvných strán dohovoru) koná ako súkromná osoba a nezastupuje žiaden štát. Článok 34 ustanovuje, že súd môže prijímať sťažnosti od „ktoréhokoľvek jednotlivca“, ktorý sa považuje

je za poškodeného porušením práv zaručených dohovorom. Nerobí sa žiaden rozdiel medzi mužmi a ženami, cudzincami a vlastnými občanmi, dospelými a maloletými. Aj nepĺnoleté dieťa sa preto môže obrátiť priamo na Európsky súd pre ľudské práva. Súd prijal prelomové rozhodnutia o násilí na deťoch, vrátane telesného trestania. Výber relevantnej judikatúry o právach detí možno nájsť na webovej stránke „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ a všetky rozhodnutia a rozsudky sú prístupné prostredníctvom on-line databázy súdu, Hudoc. Pojednávania možno sledovať prostredníctvom webcastu. Všetky informácie o histórii súdu, jeho organizácii, stave jednotlivých prípadov a judikatúre pozri na adrese: <<http://www.echr.coe.int>>

Európska sociálna charta (1961, CETS č. 035) a **revidovaná Európska sociálna charta** (1996, CETS č. 163) zaručujú hospodárske a sociálne ľudské práva a dopĺňajú Európsky dohovor o ľudských právach. Mnohé z práv zaručených v týchto dvoch chartách sa vzťahujú na deti a vo viacerých prípadoch ide o ich práva od narodenia až po dospelosť. Revidovaná charta obsahuje ustanovenia, ktoré majú špecifický význam pre deti, a ktoré chránia deti ako členov rodiny. Charty možno nájsť na adrese Treaty Office s udaním uvedeného čísla CETS. Pozri: <<http://conventions.coe.int/>>.

Európsky výbor pre sociálne práva monitoruje súlad práva a praxe s Európskou sociálnou chartou a s revidovanou Európskou sociálnou chartou. Prijíma závery týkajúce sa národných správ a rozhodnutia o skupinových sťažnostiach. Od prijatia protokolu z roku 1995 môžu skupinové sťažnosti Európskemu výboru pre sociálne práva predkladať niektoré medzinárodné organizácie zamestnávateľov a odborov, niektoré mimovládne organizácie a organizácie zamestnávateľov a odbory z dotknutej krajiny. Konanie o skupinových sťažnostiach je obzvlášť účinné pri ochrane práv detí, pretože sťažnosti je možné podávať aj v ich mene. Úplné informácie o Európskom výbore pre sociálne práva možno nájsť na jeho webovej stránke na adrese domovskej stránky Rady Európy <<http://www.coe.int/>> (human rights)

O Organizácii Spojených národov

Organizácia Spojených národov (OSN) vznikla v roku 1945 a jej členmi sú prakticky všetky uznané štáty sveta. Od roku 1948, keď bola prijatá

Všeobecná deklarácia ľudských práv, OSN vypracovala vyše 60 zmlúv zameraných na také problematické oblasti, ako je otroctvo, výkon spravodlivosti, genocída, postavenie utečencov a menších alebo ľudské práva. Všetky tieto zmluvy sú založené na konceptoch nediskriminácie, rovnosti a uznávania dôstojnosti každého jednotlivca, z čoho jednoznačne vyplýva, že platia pre každého, vrátane detí. Deti majú teda nárok na práva a ochranu podľa Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa a všetkých ostatných zmlúv týkajúcich sa ľudských práv.

Dohovor OSN o právach dieťaťa je prvým právne záväzným dokumentom, ktorý obsahuje úplný zoznam ľudských práv pre deti – politické, občianske, sociálne, kultúrne a hospodárske práva. Štyri kľúčové zásady dohovoru sú nediskriminácia, najlepšie záujmy dieťaťa, právo na život, zachovanie života a rozvoj a rešpektovanie názorov dieťaťa. Každé právo zakotvené v dohovore je prirodzenou súčasťou ľudskej dôstojnosti a harmonického vývoja každého dieťaťa. Dohovor o právach dieťaťa je platnou medzinárodnou zmluvou s najväčším počtom ratifikácií, ale často sa uvádza, že je aj najčastejšie porušovanou zmluvou.

Výbor OSN pre práva dieťaťa je orgánom zloženým z 18 nezávislých expertov, ktorý monitoruje uplatňovanie Dohovoru o právach dieťaťa štátmi, zmluvnými stranami. Uverejňuje výklad ustanovení dohovoru vo forme všeobecných komentárov o tematických otázkach, prijíma záverečné stanoviská a rozhodnutia v podobe odporúčaní a každoročne organizuje diskusný deň s cieľom podporiť lepšie chápanie dohovoru a jeho účinkov.

Štúdia generálneho tajomníka OSN o násilí na deťoch je výrazom globálnej snahy o podrobné zmapovanie povahy, rozsahu a príčin násillia na deťoch a o navrhnutie jednoznačných odporúčaní na opatrenia zamerané na jeho prevenciu a riešenie. Pozri: <<http://www.violencestudy.org>>.

O vládnych aj mimovládnych aktivitách

Do októbra 2007 zmenilo svoju legislatívu s cieľom zakázať všetky telesné tresty detí sedemnást členských štátov Rady Európy. Sú to: Rakúsko, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Island, Lotyšsko, Holandsko, Nórsko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko a Ukrajina.

Vlády mnohých z týchto štátov uskutočnili informačné kampane a kampane na zvyšovanie povedomia s cieľom pomôcť dosiahnuť, aby sa verejnosť odklonila od týchto široko používaných prostriedkov na zabezpečenie disciplíny a akceptovala novú legislatívu. Kľúčovú prácu v teréne pritom vykonávali mimovládne organizácie, ombudsmani pre deti, vlády a mnohé ďalšie subjekty. Niektoré krajiny dokonca zriadili linky pomoci pre rodičov aj pre deti. Celý rad aktivít a kampaní s cieľom zmeniť legislatívu, postoje a správanie sa v súčasnosti uskutočňuje aj v krajinách, kde zákon telesné tresty ešte stále povoľuje. Výsledkom je široká škála zdrojových dokumentov pre rodičov aj pre samotné deti, a pre všetkých odborníkov pracujúcich s deťmi bez ohľadu na to, akú právnu úpravu telesných trestov uplatňuje daná krajina.

Program „Budovanie Európy pre deti a s deťmi“ vás pozýva, aby ste sa oboznámili s dostupnými zdrojmi vo vašej krajine aj mimo nej. Na úvod sa možno zamerať na ďalej uvedených partnerov Rady Európy. Pomocou kľúčového slova „telesné tresty“ („corporal punishment“) môžete na ich webových stránkach vyhľadať najrôznejšie materiály z celého sveta – názory, kampane, materiály pre školiteľov, právne aktualizácie, publikácie, balíčky pomôcok (toolkits), štatistické údaje, informácie o pozitívnom rodičovstve a o výchovnom pôsobení bez použitia násilia atď. Nájdete tam aj užitočné linky na iné webové stránky.

The Child Rights Information Network – CRIN (Sieť informácií o právach dieťaťa) je globálnou sieťou na šírenie informácií o Dohovore OSN o právach dieťaťa medzi mimovládnymi organizáciami, agentúrami OSN, medzivládnymi organizáciami, vzdelávacími inštitúciami a ďalšími odborníkmi na práva dieťaťa. Pozri: <<http://www.crin.org>>.

The European Network of Ombudspersons for Children – ENOC (Európska sieť ombudsmanov pre deti) je neziskovým združením nezávislých inštitúcií pre práva detí. Jej cieľom je povzbudiť čo najširšie uplatňovanie Dohovoru OSN o právach dieťaťa, podporovať kolektívny lobing za práva detí, vymieňať si informácie, prístupy a stratégie a podporovať nezávislé orgány pre deti. Pozri: <<http://www.ombudsnet.org/enoc>>.

The Global Initiative to End all Corporal Punishment of Children (Globálna iniciatíva za zrušenie všetkých telesných trestov detí) je mimovládnu organizáciou, ktorá poskytuje informácie o relevantných normách ľudských práv, kľúčových rozsudkoch, globálnom pokroku smerom k zákazu telesných trestov, výskumoch a linkách na materiály o pozitívnych a nenásilných vzťahoch s deťmi. Zriadila webové zdroje pre rodičov a učiteľov o výchovnom pôsobení bez telesných trestov: Pozri: <<http://www.endcorporalpunishment.org>>.

Save the Children (Zachráňme deti) je nezávislá globálna organizácia na zmenu a zlepšenie života detí v dlhodobom meradle. Pôsobí vo vyše 120 krajinách a svojich prívržencov povzbudzuje k tomu, aby pôsobili na rozhodovacie orgány a mienkotvorcov s cieľom dosiahnuť zmenu politik a postupov na miestnej aj globálnej úrovni a zabezpečiť, aby sa práva detí stali realitou. Organizácia Save the Children vedie kampaň proti telesným trestom v mnohých krajinách a vypracovala veľmi užitočné materiály pre túto kampaň. Pozri: <<http://www.savethechildren.net>>.

The National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) (Národná spoločnosť na ochranu detí pred týraním) vznikla v roku 1884 ako dobročinná organizácia so sídlom v Spojenom kráľovstve. Jej kľúčové hodnoty vychádzajú z Dohovoru OSN o právach dieťaťa a jej cieľom je zastaviť zlé zaobchádzanie s deťmi v každom smere prostredníctvom liniek pomoci, podpory zraniteľným rodinám, kampaní za zmeny zákonov a zvyšovania

povedomia o zlom zaobchádzaní. NSPCC vedie vynikajúce kampane proti zlému zaobchádzaniu s deťmi a uverejňuje časopis pre rodičov „Your Family“. Pozri: <<http://www.nspcc.org.uk>>.

Vybrané publikácie

Daly, Mary (zost.): *Parenting in contemporary Europe – a positive approach*. Council of Europe Publishing, Štrasburg 2007.

Gershoff, Elizabeth Thompson: „Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review“. In: *Psychological Bulletin*, 2002, zv. 128, č. 4, s. 539–79.

Eliminating corporal punishment – a human rights imperative for Europe’s children, úplne prepracované druhé vydanie. Council of Europe Publishing, Štrasburg 2007.

Hindberg, Barbro: *Ending corporal punishment: Swedish experience of efforts to prevent all forms of violence against children – and the results*. Ministerstvo zdravotníctva a sociálnych vecí a Ministerstvo zahraničných vecí, Švédsko 2001.

Ending legalised violence against children – Global report 2007. Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2007.

Goicoechea, Pepa Horno: *Love, power and violence – a comparative analysis of physical and humiliating punishment patterns*. Save the Children Spain, 2005.

Harper, Kate, et al.: *Ending physical and humiliating punishment of children – Manual for Action*. Save the Children Sweden a International Save the Children Alliance, 2005.

Hart, Stuart (zost.): *Eliminating corporal punishment – the way forward to constructive child discipline*. Unesco, Francúzsko 2005.

Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child, úplne prepracované druhé vydanie (obsahuje podrobnú analýzu jurisprudencie Výboru pre práva dieťaťa (tretie vydanie sa pripravuje)). Unicef, 2002.

Views on positive parenting and non-violent upbringing. Council of Europe Publishing, Štrasburg 2007.

Pinheiro, Paulo Sérgio: *World report on violence against children*; rozšírené vydanie správy o vyššie uvedenej štúdii OSN obsahuje prípadové štúdie, najlepšiu prax a odporúčania. United Secretary-General’s Study United Nations Publishing, Ženeva 2006.

Willow, Carolyne – Hyder, Tina: *It hurts you inside – children talking about smacking*. National Children’s Bureau a Save the Children, Londýn 1998.

Zákaz telesných trestov detí

Otázky a odpovede

Prečo by nemalo byť povolené udierať detí z disciplinárnych dôvodov? Aké právo má štát zasahovať do spôsobu výchovy detí? Ako možno zmeniť postoje verejnosti smerom k pozitívnemu vykonávaniu rodičovskej úlohy bez násilia? O týchto a mnohých ďalších otázkach sa hovorí v publikácii *Zákaz telesných trestov detí – Otázky a odpovede*, brožúra pre rodičov, politikov, právnikov, obhajcov záujmov detí a ďalšie osoby, ktoré pracujú s deťmi, z ktorých všetci majú prirodzený záujem o ich blaho.

Táto brožúra pozostávajúca zo 4 častí obsahuje definíciu telesných trestov detí; uvádza medzinárodnoprávne dôvody pre zákaz telesných trestov; hovorí o tom, ako dosiahnuť tento zákaz; a napokon vyvracia mýty a obavy verejnosti spojené s touto otázkou. Trestanie detí je z fyzického hľadiska násilným aktom a porušuje ľudské práva detí. Každý štát v Európe má právnu povinnosť pripojiť sa k 17 európskym štátom, ktoré už prijali zákony na úplný zákaz všetkých telesných trestov detí.

www.coe.int/children